

УДК 378.147:37.026

Баришникова В. П.

група 5271м, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв), darvaleriya93@gmail.com

Трибулькевич К. Г.

д-р пед. наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв), tribulkevich@gmail.com

РОЗВИТОК МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ

Стаття присвячена проблемі розвитку моральної свідомості студентів у реаліях сучасності. Розкрито значимість морально-духовної свідомості і особистісного розвитку молоді. Зосереджено думку на основному аспекті, який полягає у тому, що головним є і залишається спілкування і відносини між старшим поколінням і молоддю, як шлях від серця до серця.

Ключові слова: педагогічне забезпечення, індивідуальний супровід, морально-ціннісна сфера свідомості, ціннісні орієнтації.

The article is devoted to the problem of development of moral consciousness of students in the realities of modern times. The significance of moral-spiritual consciousness and personal development of youth are revealed. The emphasis is laid on the main aspect, that communication and relationships between older generation and young people are and remain the main issues, as the way from heart to heart.

Key words: pedagogical support, individual support, moral and value sphere of consciousness, value orientations.

Постановка проблеми. Актуальність даної теми обумовлена гостротою соціальних проблем сучасного суспільства, що вкорінені в низькому рівні морально-духовної культури значної частини людей. Особлива значимість морально-духовної свідомості і особистісного розвитку молоді обумовлена тим, що в суспільстві відзначається посилення нестабільності життя, руйнування моральних орієнтирів, наявність реальної гуманістичної кризи, яка особливо впливає на найменш пристосовану частину суспільства – молодь.

Обрану тему досліджували такі вчені, як: Бех І. Д. [1], Бондаревська Є. В. [3], Вознюк Н. М. [5], Гавриш Н. В. [6], Горожанкіна О. Ю. [8], Зязюн І. А. [10; 11], Помиткін Е. О. [14], Пряникова В. Г., Равкін З. І. [15], Сіданіч І. Л. [16], Сухомлинська О. В. [17] та ін.

Мета статті – розглянути педагогічне забезпечення і особливості формування моральної свідомості студентів, його основні компоненти та

принципи; охарактеризувати складові професійної культури викладача; визначити педагогічні умови розвитку моральності студентів на основі реалізації принципу виховуючого навчання сучасного фахівця.

Методи використані в роботі: порівняльно-співставний аналіз літературних джерел, аналіз документів, систематизація та узагальнення теоретичного матеріалу, логіко-історичний, причинний, функціональний та системно-структурний аналіз.

Наукова новизна роботи полягає в конкретизації та систематизації педагогічного інструментарію формування моральної свідомості студентів.

Практична значимість. Матеріали дослідження можуть бути використані в практичній діяльності кураторів, викладачів, співробітників відділу виховної роботи, фахівців психолого-педагогічної служби з виявлення та коригування ціннісних орієнтацій особистості, створення найкращих умов для її саморозвитку і самореалізації.

Виклад результатів дослідження. Говорячи про моральність, ще Аристотель, і в цьому його найбільша заслуга саме для формування основ морального розвитку дітей, підкреслював значення прагнення до моральної поведінки. Таким чином, він не перекреслював, а заохочував спроби, нехай і невдалі, дитини «бути хорошою», давав їй додаткову мотивацію до подібних вчинків. Чесноти не даються нам від природи і не виникають поза природою, але ми від природи маємо можливість придбати їх. Взагалі все, що ми маємо від природи, ми спочатку отримуємо лише у вигляді можливостей і згодом перетворюємо їх у дійсність [7].

Особистісний розвиток – сьогодні серйозний показник рівня морально-духовної свідомості людини. Особистісний розвиток – це процес постійного вдосконалення людини [4]. Безсумнівно, на формування особистості впливає величезна кількість зовнішніх факторів, таких як приналежність до певного соціального класу і культури, середовище спілкування, психологічний клімат в родині й багато іншого. Але в першу чергу особистісний розвиток людини пов'язаний з регулярною роботою над собою. Насправді, здається, що ми все про себе знаємо, прекрасно уявляємо, що нам потрібно і як цього досягти. Але чим більше ми розвиваємося, тим ширше відкривається горизонт. З'являється більше можливостей, інтересів, бажань. І тут починаються плутатися думки. У дитинстві ми знали, ким будемо, коли виростимо. А чи знаємо ми це зараз? Особистісний розвиток допомагає людині зрозуміти себе і свої справжні бажання. Чим раніше ви це зробите, тим більшого зумієте досягти у своїй сфері.

Сьогодні кожному під силу знайти для себе чогось цікавого і корисного. Якщо людина хоче домогтися успіху в житті або професійній сфері, то вона приділяє особливу увагу своєму особистісному розвитку. Адже в нашому світі, що стрімко розвивається, успіху досягають лише ті люди, які можуть йти в ногу з часом і постійно займаються особистісним розвитком. Особистісний розвиток допомагає людині перевести її звички з несвідомих вчинків в усвідомлені і послідовні дії. Кількість часу, необхідного на повноцінний особистісний розвиток, може бути абсолютно різною, і, в першу чергу, залежить від людського бажання щось змінити в своєму житті й доданих до цього зусиль. Постійний особистісний розвиток допомагає людині впоратися з багатьма не

тільки психологічними, але й психосоматичними труднощами. Адже існує загальновідомий доведений факт того, що є взаємозв'язок між здоров'ям людини і її психологічним станом [6].

Моральність і духовність в даний час, як і особистісний розвиток стає невід'ємною якістю культурної освіченої людини і розглядається як важлива властивість особистості. Якість освіти зараз також передбачає оцінку і рівня розвиненості, тому і визначається не тільки глибиною і міцністю знань, а й рівнем особистісного, духовного, громадянського розвитку учнів й студентів, їх інтелігентністю і освіченістю, успішністю адаптації особистості в сучасному суспільстві [8]. Саме в цьому полягає головна суспільна цінність освіти. У найзагальнішому вигляді сучасна освіта орієнтується на формування високоосвіченої, активної особистості, здатної застосовувати отримані знання, творчо реалізувати себе в житті.

Сьогодні важливо показати студентам, тим, хто ще тільки вступає на шлях дорослішання, як побудувати щасливе життя, як відрізнити правильні і неправильні вчинки, бачити їх наслідки, допомагати побачити свою унікальність і формувати власні життєві цінності.

Осмислення місця і ролі морально-духовного розвитку студентів в сучасній освіті має бути направлено, перш за все, на повернення в освіту і в життя молоді вічних і незмінних загальнолюдських вищих морально-духовних цінностей. Стан сучасного суспільства вимагає не тільки зміни підходу до освіти, як одного з найважливіших компонентів формування людської особистості, а й глибокого переосмислення самого розуміння життя людини, розвитку у неї здатності робити усвідомлений вибір, ставити перед собою гідні життєві цілі [7]. Це можливо, якщо людина буде здатною не тільки задовольняти свої фізичні і матеріальні потреби, а й прагнути до духовно-моральної самореалізації, що дозволяє проникати в свою власну сутність і усвідомлювати сенс свого життя. При такій постановці питання на перший план освітнього процесу виходить, не інтелектуально-когнітивна або операційно-професійна підготовка, а формування людини, здатного глибоко осмислювати те, що відбувається, бачити позитивні шляхи вирішення життєвих проблем, знаходити сили втілювати їх у власному житті і житті оточуючих.

Але як вплинути на розвиток моральної свідомості і культури студентів, як відновити духовний і моральний порядок в суспільстві, як викликати потребу в морально-духовному розвитку, адже наша молодь в основній своїй масі – теле- і Інтернет-покоління і не особливо дружні з морально духовними цінностями. Сучасна молодь живе в просторі агресивної культури і неусталених соціальних відносин. Все це є своєрідним бар'єром для духовного самовдосконалення особистості.

Розкриття творчого потенціалу студентів, залучення їх до діалогового спілкування, позитивна оцінка результатів діяльності і підтримка адекватного рівня їх самооцінки – всі ці елементи зовнішньої і внутрішньої мотивації сприяють активізації процесу духовно-морального становлення особистості студента [10].

Кожен усвідомлює, що для щастя мало матеріального благополуччя, необхідна духовна насиченість і наповненість життя. Адже не хлібом єдиним живе людина ... Внутрішній, духовний світ найбільше збагачує людину, ніж

світ матеріальний. Є тому цілком певний, конкретний доказ. Наприклад, візьмемо яблуко, як предмет матеріального, речового світу, й ідею, як духовну субстанцію. Якщо у двох людей є по одному яблуку і вони захочуть обмінятися ними, у них все одно залишиться по одному яблуку. Якщо ж ми обмінємося ідеями, у нас в голові виявиться їх дві, а не одна. Є над чим замислитися.

Безумовно, в роботі можна і потрібно використовувати інноваційні педагогічні моделі (розвиваючого, проблемного, комп'ютерного навчання), але при цьому важливо пам'ятати, що виростити особистість з духовно-моральним потенціалом можна тільки на теоретичному матеріалі. Головним залишається, на мій погляд, спілкування і відносини – шлях від серця до серця.

Висновки. Таким чином, педагогічний супровід – зацікавлена особиста участь викладачів у вирішенні проблем учнівської молоді, оперативне консультування, заохочення відкритого спілкування і максимальної самостійності студентів – розглядаються як допомога в їх моральному зростанні. Це особлива сфера діяльності педагогів, спрямована на залучення учнів до соціально-культурних і моральних цінностей, необхідних для самореалізації та саморозвитку. Такий педагогічний супровід вимагає:

- наявності морально-етичної культури педагога;
- морально сприятливого середовища в освітній установі, позитивної взаємодії між викладачем і студентом;
- актуалізації морального потенціалу особистості;
- педагогічної підтримки потреби в моральному самовдосконаленні.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання сучасної вузівської молоді. *Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи*: збірник наукових праць (Методол. семінар, 22 листоп. 2000 р.). Київ: Знання, 2000. Вип. 3. С. 226–234.
2. Бобнева М. И. Социальные нормы и регуляция поведения. Москва: Наука, 1990. 311 с.
3. Бондаревская Е. В. Смысл и стратегия личностно-ориентированного воспитания. *Педагогика*. 2001. № 1. С. 15–23.
4. Власова О. І. Педагогічна психологія: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2005. 400 с.
5. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 196 с.
6. Гавриш Н. В. Соціально-психологічні аспекти морального виховання в сучасній парадигмі освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. праць. Слов'янськ, 2007. С. 84–88.
7. Гарнцев М. А. Проблема самосознания в западноевропейской философии. Москва: Изд-во МГУ, 1999. 215 с.
8. Горожанкіна О. Ю. Практичний курс з формування духовної культури сучасної молоді: навчально-методичний посібник. Одеса: КП ОМД, 2004. 144 с.
9. Зотов Н. Д. Личность как субъект нравственной активности: природа и становление. Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1996. 143 с.
10. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: науково-методичний посібник. Київ: МАУП, 2000. 312 с.

11. Зазюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. Київ: Либідь, 1997. 267 с.
12. Колесникова І. А. Педагогическая реальность: опыт межпарадигмальной рефлексии: учебное пособие. Санкт-Петербург: Детство-Пресс, 2001. 288 с.
13. Никандров Н. Д. Духовные ценности и воспитание человека. *Педагогика*. 1998. № 4. С. 8–12.
14. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості: монографія. Київ: Наш час, 2006. 280 с.
15. Пряникова В. Г., Равкин З. И. Проблемы формирования духовности личности в педагогической теории и практике. *Проблемы формирования духовности личности в педагогической теории и практике (История и современность)*: тез. докл. и выступлений XXI сессии Научного совета по проблемам истории образования и педагогической. Москва, 2001.
16. Сіданіч І. Л. Актуальні проблеми духовно-морального виховання студентської молоді. *Наукові записки. Серія Психологія і педагогіка*. 2013. Вип. 23. С. 233–241.
17. Сухомлинська О. В. Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах (Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді): зб. наук. праць. Київ, 2000. Кн. 2. 340 с.
18. Шадриков В. Д. Происхождение человечности: учебное пособие для высших учебных заведений. 2-е, перераб. и доп. Москва: Логос, 2003. 296 с.